

ZODPOVEDNOSŤ ČLOVEKA

UČEBNICA KATOLÍCKEHO NÁBOŽENSTVA
PRE 9. ROČNÍK ZÁKLADNÝCH ŠKÔL
ZÁPADNÝ OBRAD

ZODPOVEDNOST ČLOVEKA

UČEBNICA KATOLÍCKEHO NÁBOŽENSTVA
PRE 9. ROČNÍK ZÁKLADNÝCH ŠKÔL
ZÁPADNÝ OBRAD

ThDr. Vlastimil Bajuzík, PhD.

ZODPOVEDNOST ČLOVEKA

UČEBNICA KATOLÍCKEHO NÁBOŽENSTVA
PRE 9. ROČNÍK ZÁKLADNÝCH ŠKÔL
ZÁPADNÝ OBRAD

ThDr. Vlastimil Bajuzík, PhD.

Nihil obstat: Mons. Bernardus Bober, Archiepiscopus Metropolitae Cassoviensis.

Imprimatur: Mons. Joannes Orosch, Archiepiscopus Tyrnaviensis, Trnaviae die 8 octobris 2014, nr. 7355/14.

Učebnica je hrađená z finančných prostriedkov MŠV a Š SR.

ZODPOVEDNOSŤ ČLOVEKA

Učebnica katolíckeho náboženstva pre 9. ročník základných škôl - západný obrad

Recenzenti:

ThDr. Branislav Kluska, PhD.

Mgr. Viktor Baltes

Vydal Spolok svätého Vojtecha – Vojtech, spol. s r. o., Trnava 2021, ako svoju 4324. publikáciu v koordinácii s Katolíckym pedagogickým a katechetickým centrom

Autor:

ThDr. Vlastimil Bajuzík, PhD.

Jazyková úprava:

Mgr. Gabriela Kačírek, PaedDr. Gabriela Jurčenková

Grafická a technická úprava:

Mgr. František Tokarčík

Vydanie prvé

Tlač:

Finidr, Český Těšín

Text publikácie neprešiel jazykovou korektúrou vydavateľstva SSV.

ISBN 978-80-8161-472-9

**Katolícke pedagogické
a katechetické centrum, n.o.**

ÚVOD – PREDSLOV

Milí žiaci, milé žiačky - študenti, študentky - učitelia a katechéti!

Naša viera a naše náboženstvo nebolo vynájdené ľudským rozumom. Náboženstvo je vždy prejav človeka, ktorý vychádza z úcty k stvoriteľovi. Každý ľahko pochopí, že náboženstvo všetku svoju silu dostáva z autority Boha, ktorý prehovoril, skrze Zjavenie svojho Syna. Nikdy nemôže byť odvodené z ľudského rozumu alebo ním zdokonalené. Aby však ľudský rozum v takej vážnej veci nebol oklamáný a nezablúdil, skutočnosť Božieho zjavenia musí dôkladne preskúmať; tým nadobudne istotu, že Boh k nám skutočne prehovoril.

V tomto musí mať každý jasno. Keď hovorí Boh, sme pozvaní k načúvaniu, ktoré privádza k viere. A nič lepšie nezodpovedá samému rozumu, ako keď sa tým uspokojí a pevne sa pridrža toho, čo zistí, že bolo zjavené od Boha, ktorý nemôže byť ani oklamáný, a ani klamať nemôže. Máme naporúdzi obdivuhodné a žiarivé dôkazy, ktorými musí byť ľudský rozum dokonale presvedčený, že Kristovo náboženstvo je: božské a že „každý začiatok našich článkov viery dostal svoje korene zhora, od Pána neba“ (Ján Chryzostom). „Pán neba“ sa prihovára všetkým, ktorí o to javia záujem. Boh chce požehnať obdobie, ktoré prežívate múdrosťou a ochotou priblížiť sa k nemu čo najbližšie. Obdobie dospievania, ktoré teraz prežívate, je citlivým a hlavne dôležitým obdobím pri budovaní hlbšieho a zodpovedného vzťahu s Bohom. Sme pozvaní k prameňu božieho Zjavenia a k náuke cirkvi v pravdách viery. Táto kniha a jej obsah sa usiluje priviesť mladého a dospievajúceho človeka k zodpovednosti za seba, za svoju vieru, za ľudí vo vašom okolí a za svet, ktorý stvoril Boh a my a budúce generácie v ňom žijeme. Konfrontujme a premýšľajme o nastolených témach. Prezenujme vlastnú skúsenosť, formujme hierarchiu hodnôt a životný štýl, ktorý chceme v živote dosiahnuť. Nadchnime sa pre kresťanské hodnoty, zodpovedne ich žime v tomto svete a v tejto reálnej dobe. Nepremárnime toto obdobie vo svojom živote, ale zasväťme ho tým najvyšším ideálom viery, nádeje a lásky. Boh je zodpovedný vo svojej prozreteľnosti, učme sa zodpovednosti aj my. Vyprosujme si od Neho vieru a múdrosť, trpezlivosť a pokoru pri prijímaní, ohlasovaní a uskutočňovaní Jeho právd, pod ochranou našej nebeskej Matky - Márie.

autor

V učebnici nás budú sprevádzať tieto symboly:

UVAŽUJ

Prečítaj si text a zamysli sa nad ním. Ak chceš, môžeš sa podeliť čo ťa oslovilo

VNÍMAJ

Pozorne a s úctou čítaj a počúvaj Božie slovo. Počúvaj sluchom a vnímaj srdcom, čím ťa toto slovo oslovilo.

VYPRACUJ

Svedomito vypracuj v pracovnom zošite predložené úlohy.

NEZABUDNI

Dôsledne si zopakuj a skús nezabudnúť zhrnuté učivo.

ODPOVEDAJ

Hľadaj správnu odpoveď na predložené otázky.

Modlitba

Pomodlite sa spoločne na konci hodiny.

Skratky:

AG – AD GENTES
BL. – blahoslavený
DS – Dokumenty snemu
EV – EVANGELIUM VITAE
KKC – Katechizmus Katolíckej cirkvi
NZ – Nový zákon
PZ – Pracovný zošit
SP – Sväté Písmo
SSV – Spolok svätého Vojtecha
Sv. – Svätý
SZ – Starý zákon
YC – YOUCAT

I. ZODPOVEDNOSŤ

POZVANIE K RASTU

UVAŽUJ

Aký by bol asi život bez zodpovednosti? Vodiči by nedodržovali pravidlá cestnej premávky. Stavebník by prehliadol nejaký základný materiál, ktorý by mal podporiť postavenie kvalitného a staticky bezpečného domu. Lekár by si nevšímal nové lieky a výskumy. Učitelia by sa odmietli pripravovať na hodiny. Do obchodov by zabudli doviesť základné potraviny. Matky a otcovia by si nevšíмали plač detí. Zamestnávateľia by na konci mesiaca nevyplatili mzdy svojim pracovníkom.

Ako to funguje v tvojom živote? Škola, rodina, priatelia. Čo chceš alebo nechceš urobiť? Aké dary, talenty a schopnosti máš a ako ich v živote využívaš? Veci totiž môžu fungovať len vtedy, keď sa na obidvoch stranách dodržiavajú záväzky jedného voči druhému či už v živote, rodine alebo spoločnosti. Keď sme zodpovední, iní sa môžu spoľahnúť na nás a my sa môžeme spoľahnúť na nich. Keby sme sa nedohodli, že budeme zodpovední, nemohli by existovať žiadne sociálne štruktúry ani zmysel pre poriadok.

Zodpovednosť je tmelom, ktorý drží naše životy spolu. Bez nej by sme boli sami a upadli by sme do chaosu.

Koreň slova zodpovednosť je v slove „zodpovedať“ – byť v stave zodpovednosti voči ľuďom, zvieratám, veciam a okolnostiam, minútu po minúte, so ctou a starostlivosťou, so zmyslom pre to, čo je správne a dobré. Byť zodpovedný znamená jasne prehovoriť alebo urobiť to, čo je v tej chvíli potrebné, dokonca aj keď je to nepríjemné, nepopulárne a keď za to nie je v dohľadne žiadne ocenenie. Ako kresťania sme pozvaní aj ku **kresťanskej zodpovednosti**. So zodpovednosťou voči Bohu sa stretávame už v knihe Genesis, keď Boh vyzval človeka, aby „**ovládol**“ túto zem ako správca Božieho stvorenstva. Ovládol, nie silou, ale spravoval a dohliadal srdcom a rozumom. Bohu sa podobáme hlavne rozumom, slobodnou vôľou, schopnosťou milovať, túžbou po nesmrteľnosti. Duchovnosť a nesmrteľnosť duše je hlavná pečať podobnosti s Bohom.

Sloboda je schopnosť človeka voľiť si dobré a odmietať zlé. Je to veľký Boží dar, ktorý spočíva v poslušnosti Bohu z lásky. So slobodou súvisí zodpovednosť človeka za svoje rozhodnutia a mravné konanie. Sloboda nejestvuje bez zodpovednosti.

Toto správcovstvo neznamena, že človek môže pôsobiť svojvoľne a deštruktívne. Pán a Boh náš nám zveril talenty a čaká, ako s nimi naložíme.

V Evanjeliu sa pripomína, že každý dostal, ale tomu, kto má, sa ešte pridá a bude mať hojne. No kto nemá, tomu sa odoberie aj to, čo má. Ale kto mnoho dostal, od toho sa bude aj mnoho požadovať a komu veľa zverili, od toho budú aj viac chcieť.

VNÍMAJ

...istý človek si zavolať sluhov a zveril im svoj majetok. Jednému dal päť talentov, druhému dva a ďalšiemu jeden, každému podľa jeho schopností, a odcestoval...Po dlhom čase sa pán tých sluhov vrátil a začal s nimi účtovať... Jeho pán mu povedal: „Správne, dobrý a verný sluha, bol si verný nad málom, ustanovím ťa nad mnohým: vojdí do radosti svojho pána.“ Predstúpil aj ten, čo dostal jeden talent a hovoril: „Pane, viem, že si tvrdý človek; žneš, kde si nesial a zbieraš, kde si nerozsýpal. Báľ som sa, preto som išiel a ukryl tvoj talent v zemi. Hľa, tu máš, čo je tvoje.“ Jeho pán mu povedal: „Zlý a lenivý sluha! Vedel si, že žnem, kde som nesial a zbieram, kde som nerozsýpal? Vezmite mu talent a dajte ho tomu, čo má desať talentov. Lebo každému, kto má, ešte sa pridá a bude mať hojne. Ale kto nemá, tomu sa vezme aj to, čo má...“

Mt 25, 14-30

Zodpovednosť výrazne vnímame aj v príbehu Adama, ktorý sa po prekročení Božieho príkazu pred Bohom skryl. Uvedomoval si priestupok, porušenie zmluvy a nevedel, aký trest bude nasledovať. Mal výčitky svedomia. Rovnako i Kain bol po preliatí bratovej krvi volaný k zodpovednosti. Človek pozná hranicu dobra a zla, má ju vrodenu. Všetci máme svedomie, pomocou ktorého prekročenie tejto hranice pociťujeme. Ježiš Kristus veľa hovorí o zodpovednosti v príbehu o verných a prezieravých služobníkoch.

Zodpovednosť je stav morálnej, právnej, etickej alebo mentálnej schopnosti niesť následky za svoj život na základe nášho slobodného rozhodnutia. Je to schopnosť byť spoľahlivý a dôveryhodný vo svojom správaní alebo v plnení záväzkov voči iným. Zodpovedný človek rozmýšľa, ako má konať a je si vedomý následkov svojich činov.

Zodpovedne si uvedomuj dôsledky svojich činov, úmyslov ako i slov voči svojim rodičom, súrodencom a spolužiakom.

Vrodené svedomie je vývojom človeka formované – môže byť potlačené, nevyvinuté, úzkostlivé alebo i zvrátené. Svedomie hovorí o vzťahoch k Bohu, o prijatí hranice dobra a zla, o motívoch konania, o uvedomovaní si dôsledkov za vlastné pôsobenie, o očakávaní odmeny a trestov.

Človek dostal od Boha dar SLOBODY a ROZUMU.

Sloboda - je schopnosť konať alebo nekonať; a tak vykonať sám od seba vedomé a dobrovoľné činy. Dokonalosť svojho konania dosahuje vtedy, keď je zameraná na Boha, najvyššie Dobro. KKC 1744

Človek je schopný rozlišovať dobré konanie od zlého, lebo má rozum a svedomie, ktoré mu umožňuje mať jasný úsudok YC 291

Človek má účasť na múdrosti a добрôte Stvoriteľa, ktorý mu udeľuje vládu nad vlastnými činmi a schopnosť riadiť sa podľa pravdy a dobra. Prirodzený zákon vyjadruje pôvodný morálny cit, ktorý človekovi umožňuje rozumom rozlišovať dobro a zlo, pravdu a lož... KKC 1945

Človek môže stratiť svoju identitu, ale nemôže zo seba striasť zodpovednosť.

Benedikt XVI.

Náš život spočíva v spojení s Pánom Ježišom. Nejestvuje kresťanský život bez osobného a dôverného vzťahu s ním. Pravý ľudský život nie je možný bez Boha. Kde sa stráca Boh, tam sa stráca človek.

Benedikt XVI.

Kresťan uznáva **suverénnosť a autoritu Boha**. Veriaci kresťan je zodpovedný za svoju účasť pri budovaní spoločného dobra v spoločnosti a Cirkvi.

Človek je pozvaný nachádzať zmysel svojho života do tej miery, do akej sám v sebe objavuje určité bohatstvo hodnôt, podľa ktorých usmerňuje svoj vlastný život. Sám však na druhej strane dáva svojmu životu zmysel, keď si musí medzi týmito hodnotami vyberať a rozhodnúť sa pre jednu alebo niektoré z nich.

Zodpovedne formujeme kresťanské hodnoty vtedy, ak náš život spočíva v spojení s Ježišom Kristom.

V nás sú ukryté sily a schopnosti :

- môžeme cítiť	- môžeme konať
- môžeme premýšľať	- môžeme poznávať
- môžeme chcieť	- môžeme milovať
	- môžeme pomáhať ...

Mať všetky tieto dary podľa svojich schopností a daností znamená **Žiť**. Je to veľké bohatstvo, dar života, ktorý ako „kvet“ môže rozkvitnúť v celej svojej sile.

NEZABUDNI!

Zodpovedný je ten, kto si plní svoju povinnosť bez priameho nátlaku. Zodpovedný je slobodný človek, ktorý vie používať svoju schopnosť voľiť si. Nie je to zodpovednosť toho, kto si plní povinnosť donútený niekým, kto má autoritu. Zodpovedný je cieľavedomý a je presvedčený; ba plní si povinnosť pohnutý vznešeným pocitom toho, že je to užitočné pre neho samého aj pre jeho blížneho.

ODPOVEDAJ

1. Aké hodnoty a talenty ti daroval Boh?
2. Ako ich využívaš?
3. Čo spôsobujú v tvojom živote ale i v tvojom blížnom?
4. Ako užívaš rozum a slobodnú vôľu vo svojom živote?
5. Ako budeš ďalej rozvíjať svoje talenty?

Modlitba:

Bože, ďakujeme ti za život, ďakujeme za to, že si do každého z nás vložil veľké bohatstvo, ktoré môžeme rozvíjať. Pomôž nám rozvíjať náš život do krásy božích detí.

Amen!

SPOZNAŤ SVOJE SILNÉ A SLABÉ STRÁNKY

UVAŽUJ

Atrej, hrdina filmu „Nekonečný príbeh“, musel prekonať v živote veľa ťažkých skúšok. Najťažšou skúškou bol pohľad do zvláštneho zrkadla, v ktorom sa každý uvidel taký, aký v skutočnosti je. Tohto pohľadu sa každý zľakol. Atrej to však zvládol.

Zodpovedne nazeraúc do svojho života zistujeme, že **vo svojich schopnostiach a vlastnostiach sa všetci odlišujeme**. Boh nám ich nadelil ako najlepšie chcel. Prežívame obdobie, keď sme pred rozhodnutím čo ďalej?

Naše schopnosti, náš rozum, naša šikovnosť, ale aj naša lenivosť či nerozumnosť... Ako ich využijeme? Ktorým vlastnostiam dáme a ktorým nedáme priestor v živote ?

Už od detstva máme svoje predstavy o vysnívanom povolání. V prvej fáze bolo na našich rodičoch zistiť, či sú tieto sny reálne, či máme na dané povolanie predpoklady a pomáhali nám ich rozvíjať.

Rozhodnúť sa však musíme sami, berúc na vedomie aj ich odporúčania a rady. Zvládneme to?

V práci človek uplatňuje a zdokonaľuje časť schopností, ktoré sú vpísané do jeho prirodzenosti. Základná hodnota práce závisí od samého človeka, ktorý je jej pôvodcom i cieľom. Práca je pre človeka, a nie človek pre prácu. Každý má mať možnosť čerpať z práce prostriedky na udržiavanie vlastného života i života svojich rodinných príslušníkov a na preukazovanie služby ľudskému spoločenstvu.

KKC 2428

Sme tu s určitými vlastnosťami a schopnosťami. Vrodené vlastnosti nazývame **VLOHY** a na ich základe rozvíjame svoje schopnosti vykonávať isté činnosti. Vlohy sa pretvárajú v schopnosti aktivitou pri hre, učení a práci. Postupne na základe schopností a vedomostí získavame **TALENT - NADANIE**. Podporou nadania dochádza k sebarozvoju našich vlastností a schopností.

Všetko teda záleží od tvojho osobného a reálneho sebapoznania, lebo:

- je základným krokom poznania tvojich pozitívnych a negatívnych stránok
- je predpokladom pre stanovenie cieľov, ktoré možno dosiahnuť rozvojom vlôh, schopností, vedomostí a zručností
- je uvedomením si svojej vlastnej individuálnej existencie
- je uvedomením si svojej osobnosti, najmä svojich nedostatkov a predností.

Máme sa rozvíjať tak, aby sme čoraz viac dokázali zodpovedne riadiť a formovať svoj vlastný život!

VNÍMAJ

Pán povedal Samuelovi: „Dokedy ty budeš žialiť za Šaulom, hoci som ho ja zavrhol, aby nebol kráľom nad Izraelom? Naplň si roh olejom a chod! Posielam ťa k Betlehemčanovi Izaimu, lebo som si spomedzi jeho synov vyhliadol kráľa.“ Samuel odpovedal: „Akože pôjdem? Keď to počuje Šaul, zabije ma.“ Pán povedal: „Vezmi si jalovicu zo stáda a povedz: „Prišiel som obetovať Pánovi. Izaiho zavoláš na obeť a ja ti potom dám viesť, čo máš robiť: pomážeš mi toho, ktorého ti označím.“ Samuel urobil, čo mu rozkázal Pán, a išiel do Betlehema, kde mu starší mesta s obavami išli naproti a pýtali sa: „Je tvoj príchod pokojný?“ Odpovedal: „Pokojný! Prišiel som obetovať Pánovi. Posväťte sa, pôjdete so mnou na obeť!“ Potom posvätil Izaiho a jeho synov a pozval ich na obeť. Keď vkročil, videl Eliába a povedal si: „Isteže stojí pred Pánom jeho pomazaný.“ Ale Pán povedal Samuelovi: „Nehľadaj na jeho výzor a na výšku jeho postavy, lebo ho nepokladám za súceho. Veď (Pán nehľadí), ako hľadá človek. Lebo človek hľadá na výzor, ale Pán hľadá na srdce. Nato Izai zavola Abinadaba a priviedol ho pred Samuela. Ale povedal: „Ani tohto si nevyvolil Pán.“ Izai priviedol Sarnu, ale povedal: „Ani toho si nevyvolil Pán.“ Potom Izai priviedol pred Samuela svojich sedem synov, ale Samuel povedal: „Pán si nevyvolil z týchto.“ Samuel sa spýtal Izaiho: „Sú to všetci mladíci?“ Odpovedal: „Ešte chýba najmenší, ten pasie ovce.“ Samuel povedal Izaimu: „Pošli poň a daj ho doviest sem, lebo si nezasadneme, kým nepríde sem.“ Poslal poň a dal ho priviesť. Bol ryšavý, mal krásne oči a peknú postavu. A Pán povedal: „Vstaň, pomaz ho, lebo to je on!“ Nato Samuel vzal roh s olejom a pomazal ho uprostred jeho bratov. A od toho dňa pôsobil na Dávida Pánov duch. Samuel potom vstal a odišiel do Rámy.

1Sam 16,1-13